

مجید بوالوردی^۱

پدیده مواد مخدر به عنوان یک مشکل ملی در اکثر کشورهای جهان و تنوع گونه‌های مواد مخدر و قاچاق بین‌المللی آن مشکل جهانی است. کمتر کشوری را می‌توان یافت که با معضل مواد مخدر و پیامدهای آن درگیر نباشد. بطوری که این موضوع باعث کند شدن یا حتی توقف روند توسعه جوامع گردیده و موجب بروز جرائم مختلف می‌گردد. پیامد استعمال مواد مخدر نابودی نیروی انسانی که مهمترین سرمایه هر جامعه است، می‌باشد. کشت خشخاش در افغانستان یک کشت سنتی محسوب می‌گردد. اما حمله اتحاد شوروی سابق در سال ۱۳۷۹ و از دست دادن کنترل مناطق روستایی توسط دولت مرکزی تولید این محصول را سال به سال افزایش داد. با توجه به قرار گرفتن جمهوری اسلامی ایران در مجاورت این کشور و داشتن یک مرز طولانی (۹۳۶ کیلومتری) با آن، ایران به عنوان یکی از مسیرهای عمده ترانزیت مواد مخدر مورد استفاده قرار گرفته و مقداری از این مواد نیز به عنوان مصرف داخلی در ایران توزیع می‌گردد.

تجارت غیر قانونی مواد مخدر دومین رشته درآمد نجومی در جهان امروز، پس از صنعت تسلیحات است. طبق برآورد صندوق بین‌المللی پول، حجم پول در گردش این رشته بین ۵۰۰ میلیارد تا ۵/۱ تریلیون دلار یعنی ۵/۱ تا ۵/۴ درصد تولید ناخالص جهان است. در حدود ۱۵ تا ۲۵ درصد از سود خالص آن برای پولشویی صرف می‌گردد زیرا سرمایه‌گذاری سود این تجارت در فعالیتهای مشروع نقش عمده‌ای در تضمین و سرپوش گذاشتن بر پویایی کل سیستم بازی می‌کند.^(۱) تبدیل افغانستان طی دو دهه به بزرگترین تولید کننده تریاک به علت شرایط خاص آن کشور، و از سویی دیگر مجاورت آن با جمهوری اسلامی ایران با وجود ۹۳۶ کیلومتر مرز مشترک، پیامدها و خسارت سنگینی را بر ایران وارد نموده است.

مقاله سعی دارد تا با نگاهی اجمالی به تولید و انتقال مواد مخدر از افغانستان، پیامدها و اثرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را بررسی نماید.

۱. آقای مجید بوالوردی محقق مسائل اورآسیا است.

ویژگی های عمده تجارت مواد مخدر

- این تجارت متکی به تقاضا و معطوف به صادرات است؛
- تجارت مواد مخدر کاملاً بین‌المللی بوده و در تمام نقاط دنیا وجود دارد؛
- عنصر حیاتی این تجارت تطهیر پول (پول شویی) است؛
- انجام معاملات مواد مخدر به اعمال خشونت بار متکی است. لذا شبکه‌های ترور علاوه بر کارکرد اجرایی و حفاظتی ابزار رقابت و پشتیبانی نیز هستند؛
- این تجارت جهت فعالیت نیاز به نفوذ در نهادهای اصلی جامعه را دارد.
- قاچاقچیان مواد مخدر باید مقامات محلی و ملی، پلیس، گمرگ، قضات، سیاستمداران، بانکداران، شبکه‌های حمل و نقل، متخصصان شیمی و روزنامه‌نگاران را به خدمت خود درآورده و ابزار آنها در این راه پول و تهدید است. (۲)

فعالیت‌های این تجارت از ابتدا تا انتها

۱. کشت خشخاش و برداشت محصول تریاک از آن؛
 ۲. فرآوری، شامل تبدیل تریاک به هروئین و مرفین و انجام عملیات شیمیایی بر روی آن؛
 ۳. حمل و نقل اولیه محموله‌های بزرگ درون کشور تولیدکننده؛
 ۴. حمل و نقل جهت ارسال از مسیرهای انتقال به بازارهای مصرف؛
 ۵. توزیع در شبکه‌های عمده فروشی؛
 ۶. بسته بندی جهت مصرف خرده فروشی؛
 ۷. توزیع در بین شبکه‌های خرده فروشی؛
 ۸. بسته بندی جهت مصرف کننده؛
 ۹. توزیع بین فروشندگان جزء برای فروش به مصرف کننده.
- تولید تریاک در افغانستان از گذشته جنبه سنتی داشته است آغاز تهاجم اتحاد

شوروی در سال ۱۹۷۹ به افغانستان و شروع جنگ جهادی علیه اشغالگران و ضرورت تأمین مالی هزینه‌های آن، از بین رفتن کنترل دولت مرکزی بر بخشهای روستایی و نیز سیاست‌های سختگیرانه دولت پاکستان علیه کشت خشخاش، افغانستان را که مستعد این کشت بود به یکی از بزرگترین تولیدکنندگان تریاک در جهان تبدیل نمود.

در دهه ۱۹۸۰ میلادی اکثر فرماندهان مجاهدین افغانی از درآمد مواد مخدر برای تأمین نیازهای نظامی و افزودن بر ثروت خود بهره می‌بردند. این عملیات توسط سازمان اطلاعات پاکستان (ISI) هدایت و سازماندهی می‌شد.^(۳)

با تسلط طالبان در سال ۱۹۹۷ میلادی، تولید تریاک ۲۵ درصد افزایش یافت؛ اما در سال ۲۰۰۱ با حمله ایالات منحه به افغانستان مقدار تولید ۹۳ درصد کاهش یافت. اما این تنها یک روند آبی بود، تولید دوباره به مقدار قبل از حمله رسید. بطوری که در زمان طالبان ۱۸ استان به کشت خشخاش مشغول بودند در سال ۲۰۰۲ این رقم به ۲۸ استان رسید.

جدول ۱ - تریاک تولید شده در افغانستان^۱ (واحد: تن متریک)

سال	۱۹۹۰	۱۹۹۱	۱۹۹۲	۱۹۹۳	۱۹۹۴	۱۹۹۵	۱۹۹۶
مقدار تولید	۱۵۷۰	۱۹۸۰	۱۹۷۰	۲۳۳۰	۳۴۱۶	۲۳۳۵	۲۲۴۸

سال	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳
مقدار تولید	۲۸۰۴	۲۶۹۳	۴۵۶۵	۳۲۷۶	۱۸۵	۳۴۰۰	۳۶۰۰

جدول ۲ - قیمت تریاک در افغانستان

سال	۲۰۰۲	۲۰۰۳
قیمت هر کیلو بر حسب دلار	۵۱۹	۲۸۳

1. World Drug Report 2004: <http://www.unodc.org/pdf/WDR2004/Volum2>

جدول ۳ - ارزش تریاک تولید شده در افغانستان

سال	ارزش تولید (میلیون دلار)
۲۰۰۲	۱۷۵۶
۲۰۰۳	۱۰۱۹

مسیرهای انتقال

مسیرهای انتقال مواد مخدر از افغانستان به دو دسته تقسیم می‌شود. مبنای این تقسیم‌بندی مقدار حمل مواد مخدر می‌باشد که با استفاده از کشفیات مواد مخدر محاسبه می‌گردد.^(۴) وزن محموله‌های حمل شده در مسیرهای اصلی بالای ۱ تن بوده و بشرح ذیل است:

- شمال افغانستان به تاجیکستان و بعد روسیه و ادامه مسیر به اروپا؛

- شمال شرقی افغانستان به پیشاور؛

- جنوب شرقی افغانستان به کوئته و ادامه مسیر به هند و کشورهای خاور دور؛

- جنوب شرقی افغانستان به کراچی و ادامه مسیر به دوبی و بعد اروپا؛

- غرب افغانستان به ایران و ادامه مسیر به ترکیه و بعد کشورهای بالکان.^(۵)

در مسیرهای فرعی حداکثر محموله منتقل شده ۵۰۰ کیلوگرم است که عمدتاً برای

توزیع محلی آن منطقه استفاده می‌گردد و شامل مسیرهای ذیل است:

- شمال افغانستان، تاجیکستان، غرب چین؛

- شمال افغانستان، تاجیکستان، قزاقستان، روسیه؛

- افغانستان، ترکمنستان، آذربایجان، گرجستان، ترکیه؛

- افغانستان، ترکمنستان، چین، اوکراین، لهستان؛

- افغانستان، پاکستان، کویت.^(۶)

سابقه تولید مواد مخدر در ایران

سابقه کشت و مصرف مواد مخدر در ایران به گذشته‌های دور باز می‌گردد. اگرچه ایران در

ابتدا به عنوان یک واردکننده تریاک شناخته شده بود اما بعد با اقدامات دولت انگلستان و اشاعه کشت خشخاش از نیمه دوم قرن ۱۹ میلادی، ایران در ردیف صادرکنندگان تریاک قرار گرفت. (۷) در سال ۱۳۰۷ هجری شمسی قانون مربوط به مواد مخدر صرفاً زیر فشار بین‌المللی به نام قانون انحصار دولتی تریاک از تصویب مجلس گذشت. (۸)

تدریجاً با افزایش جمعیت، تغییر ساختار اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی ایران در دهه ۳۰ تا ۵۰، افزایش درآمدها، ورود مظاهر و فرهنگ غربی، مهاجرت روستاییان و گسترش شهرنشینی و سایر عوامل، مسئله مواد مخدر در ایران شکل گرفت. چراکه قضیه از شکل مصرف محدود و عمدتاً تفنی تریاک که مخصوص افراد مسن بود (تولید و توزیع آن تحت نظارت دولت صورت می‌گرفت) به اعتیاد روزافزون اقشار مختلف جوانان به انواع مواد مخدر که تجارتهای پررونق و سود آور داشت، تبدیل گردید.

از اواخر دهه ۱۳۴۰ شمسی، رژیم پهلوی اقداماتی برای محدود سازی کشت خشخاش و مبارزه با توزیع و مصرف مواد مخدر آغاز کرد که با فراز و نشیب‌هایی تا سال ۱۳۵۷ ادامه داشت؛ اما این اقدامات تأثیر بازدارنده چندانی نداشت. علت عمده آن فقدان اراده قاطع دولتمردان پهلوی و آلودگی اغلب آنها به استعمال و بعضاً توزیع و قاچاق مواد مخدر در سطح بین‌المللی و مهمتر از آن سیاستهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی رژیم بود که مانع از اتخاذ تدابیر اصولی و جدی برای مبارزه با این پدیده رو به گسترش می‌گردید.

نکته مهم این است که پیش از انقلاب اسلامی مسئله مواد مخدر گسترده‌تری را نداشت. از این رو در طول این دوره مسئله مواد مخدر نه به منزله تهدید که حداکثر یک آسیب اجتماعی و نوعی کجروی در جامعه و نزد دولتمردان محسوب می‌گردید.

از سویی دیگر حتی با قرار گرفتن ایران در مسیر ترانزیت مواد مخدر، نه افغانستان و پاکستان حجم تولید کنونی را داشتند و نه بازار مصرف جهانی بشکل کنونی گسترده‌تری داشت. حاصل تحول جامعه ایران در سال ۱۳۵۷، انقلاب اجتماعی بزرگی بود که علاوه بر جابجایی قدرت سیاسی، متضمن دگرگونی‌های فرهنگی و اجتماعی بود. در سالهای نخست

انقلاب تا پایان جنگ تحمیلی، تحت تاثیر نظام ارزشی برآمده از انقلاب مبارزه با مواد مخدر شکل خاصی به خود گرفت. از نگاه جامعه انقلابی معتاد مجرمی بود که باید اصلاح و به دامان جامعه باز می‌گشت. همچنین، مسئولان و مردم قاچاق مواد مخدر را مقوله‌ای سیاسی جهت ضربه زدن به انقلاب اسلامی تلقی می‌کردند.

مواد مخدر یک آسیب اجتماعی یا یک تهدید

آسیب‌های اجتماعی جلوه‌های جزئی و فرعی تهدید هستند که در بالاترین حد سلامت اخلاقی و نظم و امنیت جامعه را خدشه دار می‌سازند. طرز تلقی نظام سیاسی نیز تعیین کننده درجه شدت و ضعف آسیب از جزئی ترین حد تا یک تهدید کامل می‌باشد. پس از انقلاب اسلامی با عنایت به عوامل ذیل مواد مخدر یک تهدید تلقی می‌گردد:

● **تکثر، مداومت و فراگیر بودن:** در طول تمامی این سالها بر میزان ورود مواد مخدر به کشور، تعداد معتادان و زندانیان، توزیع و مصرف مواد مخدر و گستره جغرافیایی آن افزوده شده است. بطوری که ۷۵ درصد فضای زندانها (۵۳ درصد مستقیم و ۲۲ درصد غیر مستقیم) به این امر اختصاص داده شده است.^(۹)

● **بُعد ایدئولوژیک:** بسیج مردم نقش عمده‌ای در تقویت و اقتدار جمهوری اسلامی دارد و هر عاملی که به وفای ارزشهای متعارف جامعه آسیب بزند، در واقع با تاثیرگذاری منفی بر مسئله بسیج به نظام سیاسی لطمه وارد خواهد ساخت که این خود یک پدیده تهدید آمیز تلقی می‌گردد. از سویی با توجه به جوان بودن بافت جمعیتی و گسترش روزافزون به اعتیاد به ویژه در میان جوانان نمی‌توان آن را یک کجروی اجتماعی دانست بلکه باید آن را یک تهدید جدی امنیتی که کل جامعه را تهدید می‌نماید، تلقی نمود.^(۱۰)

● **بُعد بین‌المللی:** قرار گرفتن ایران در مسیر ترانزیت مواد مخدر و عدم برخورد جدی با آن می‌تواند به اعتبار جمهوری اسلامی ایران در نظام بین الملل ضربه وارد نماید.

پیامدهای بحران بر جمهوری اسلامی ایران

ایران با ۹۳۶ کیلومتر مرز با افغانستان و قرار گرفتن در مسیر انتقال مواد مخدر آسیب‌های فراوانی را متحمل گردیده است و هزینه‌های سنگینی را بابت آن پرداخت نموده که در ذیل شرح داده می‌شود:

۱. مبادی اصلی ورود مواد مخدر مرزهای شرقی بوده بطوری که ۵۵ درصد کشفیات مواد مخدر از دو استان خراسان و سیستان و بلوچستان به دست آمده است. (۱۱)

جدول ۴ - کشفیات مواد مخدر در ایران و هزینه‌های آن^۱ (واحد: کیلوگرم)

سال - نوع مواد مخدر	۲۰۰۲	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۱۹۹۹	۱۹۹۸	۱۹۹۷
تریاک	۷۲،۸۵۶	۸۱،۰۰۶	۱۷۹،۰۵۳	۲۰۴،۴۸۵	۱۵۴،۴۵۳	۱۶۲،۴۱۳
هروئین	۳،۹۷۷	۴،۰۰۱	۶،۱۸۹	۶،۰۳۰	۲،۸۹۴	۱،۹۸۶
مرفین	۹،۵۲۱	۸،۶۶۸	۲۰،۷۶۴	۲۲،۷۶۴	۲۲،۲۹۱	۱۸،۹۴۹
حشیش	۶۴،۱۶۶	۴۶،۰۸۶	۳۱،۵۸۱	۱۸،۹۰۷	۱۴،۳۷۶	۱۱،۰۹۵
جمع	۱۵۰،۵۲۰	۱۳۳،۸۱۶	۲۳۷،۵۸۷	۲۵۲،۱۸۶	۱۹۴،۰۱۴	۱۹۴،۴۴۳
هزینه کشفیات (میلیون دلار)	۳۵،۱۵۶،۰۰۰	۴۱،۹۴۴،۱۰۰	۷۱،۲۶۷،۱۰۰	۷۵،۶۵۵،۱۰۰	۵۸،۲۰۴،۳۰۰	۵۸،۳۳۲،۹۰۰

هزینه کشف هر کیلو مواد مخدر در حدود ۳۰۰ دلار می‌باشد و بطوری که مشاهده می‌شود بابت این موضوع چه هزینه‌ای بر کشور تحمیل می‌گردد.

۲. به علت قرار گرفتن ایران در مسیر ترانزیت مواد مخدر کاروانهای بزرگ و مجهز به تجهیزات مدرن مانند دستگا‌ه‌های پیشرفته مخابراتی، دوربین‌های دید در شب، انواع سلاح‌های پیشرفته و بعضاً موشک‌های ضد هوایی، اقدام به انتقال مواد مخدر به داخل ایران می‌نمایند. در این راستا و برای مقابله با آن اقداماتی صورت گرفته که بشرح ذیل است:

1. Ibid

جدول ۵- اقدامات انجام گرفته در راستای مقابله با مواد مخدر^(۱۱)

نوع فعالیت	آمار کل ۷۵-۱۳۶۹	آمار کل ۸۲-۱۳۷۶	درصد افزایش یا کاهش
دستگیری قاچاقچیان	۲۱۱،۵۰۴ نفر	۷۰،۰۲۹ نفر	۲۳۵ درصد (افزایش)
کشته‌های اشرار	۹۶۱ نفر	۳،۹۶۹ نفر	۳۱۴ درصد (افزایش)
عملیات و درگیری‌ها	۲،۴۸۵ فقره	۹،۵۷۳ فقره	۲۸۵ درصد (افزایش)
باند‌ها و گروه‌های متلاشی شده	۱،۹۱۸ گروه	۱۱،۱۷۲ گروه	۴۸۲ درصد (افزایش)
سلاح‌های مکشوفه	۵،۳۳۶ قبضه	۹،۰۴۳ قبضه	۶۹ درصد (افزایش)
شهادت مبارزه با مخدر	۱،۲۰۷ نفر	۸۵۰ نفر	۳۰ درصد (کاهش)

هزینه‌های ذیل بطور مستقیم جهت مبارزه با مواد مخدر پرداخته شده است:

جدول ۶- هزینه‌های مستقیم پرداختی بابت مبارزه با مواد مخدر ۱۳۷۹-۱۳۵۷

توضیحات	ارزش ریالی	ارزش دلاری
- ساخت برج دیدبانی، سیم خاردار، حفر کانال، جاده سازی، استقرار نیرو	۱،۲۱۵	۳۵
- حقوق و دستمزد، جیره، پوشاک، محل استقرار	۲،۲۹۲	۶۵
- استهلاك، ازدست دادن خودرو، ادوات نظامی	۲،۱۵۳	۶۱
- پرداخت به خانواده‌های ۳۰۰۰ شهید و ۵۰۰ معلول	۳۹۷	۱۲
مجموع هزینه‌های ناشی از مبارزه فیزیکی	۶،۰۵۷	۱۷۳
هزینه‌های درمانی، بازپروری و نگهداری معتادان و هزینه‌های دستگیری، دادگاه، بازداشت	۳،۸۵۸	۱۱۰
هزینه‌های پیشگیری و سوء مصرف	۱،۱۵۲	۳۳
کل هزینه‌های مستقیم	۱۱،۰۶۷	۳۱۶

* هر دلار معادل ۳۵۰۰ ریال در نظر گرفته شده است. * (واحد ریالی: میلیارد ریال - واحد دلاری: میلیون دلار).

۱. منبع: ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۰.

۳. این تجارت توأم با خشونت و شرارت می‌باشد اما در ایران بنا بر عواملی^۱ دامنه این شرارت و ناامنی بیشتر است. قبل از انقلاب فئودالها و خوانین محلی در ازای اخذ امتیازاتی، مناطق مرزی را کنترل و در اختیار خود داشتند که با وقوع انقلاب این ساختار درهم ریخت. اما با خلاء قدرت در اوایل انقلاب و طی جنگ تحمیلی، آنها به قاچاق مواد مخدر و ایجاد شرارت و ناامنی مانند قتل و غارت، اخاذی و گروگان‌گیری و موارد دیگری روی آوردند.

مقابله با اینگونه شرارتهای که ضریب امنیتی منطقه مرزی را کاهش می‌دهد تنها با اختصاص امکانات، وقت و نیروی انسانی فراوان از سوی دولت میسر است.

۴. سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی مستلزم وجود امنیت و اطمینان خاطر سرمایه‌گذاران است. اما گسترش قاچاق مواد مخدر در مناطق مرزی به ناامن کردن فضای سرمایه‌گذاری بطور اخص در آن مناطق و بطور عموم در کل کشور انجامیده است.

وجود ناامنی که عمدتاً با توجه به نبود شناخت دقیق از این مناطق به شکل اغراق آمیزی نیز بازتاب می‌یابد، موجب بی میلی سرمایه‌گذاران گردیده و از سویی دیگر دولت مرکزی برای مقابله با این روند، ناچار از تشدید اقدامات امنیتی و نظارت متمرکز بر اموری است که در مناطق امن چنین موضوعیتی ندارد. تعدد ایست‌های بازرسی در مسیرهای منتهی به مرزهای شرقی باعث تبدیل آنها به پادگان نظامی گردیده است. انجام چنین اقداماتی که گریزناپذیر است به هرحال تأثیر منفی در امر سرمایه‌گذاری به وسیله بخش خصوصی داشته و بر میزان هزینه‌های دولتی می‌افزاید. به همین دلیل، پس از انقلاب اکثر سرمایه‌گذاری‌ها در مناطقی مانند سیستان و بلوچستان تنها توسط دولت صورت گرفته که با این وجود این مناطق هنوز در شمار نواحی محروم به شمار می‌رود.

۵. عواید حاصل از فعالیت‌های تجارت مواد مخدر در دیگر فعالیت‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری شده و به علت وجوه قابل توجهی که در دسترس دارند به آنها کمک می‌کند محصولات و خدمات خود را با قیمتی کمتر عرضه کرده و قادر هستند دیگر شرکتها را از میدان رقابت خارج کنند و باعث تضعیف بخش قانونی می‌گردد.

۶. از دیگر پیامدهای تجارت مواد مخدر پولشویی^۱ است. این پدیده باعث تغییرات غیر

قابل پیش بینی در عرضه و تقاضای پول گردیده و سبب نوسانهای شدید در بازار سرمایه، نرخ ارز و نرخ بهره و کاهش کنترل دولت بر سیاستهای اقتصادی می‌گردد. از سویی دیگر در این حالت ریسک اقتصادی کشور بالا رفته و تمایلی برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به علت نوسان شدید اقتصادی باقی نمی‌ماند.

۷. مجاورت ایران با افغانستان به عنوان بزرگترین مرکز تولید و انتقال مواد مخدر، سبب ناامن جلوه دادن ایران در نزد جهانیان گردیده که این خود باعث نظر منفی سرمایه‌گذاران خارجی و جلب توریسم گردیده است. همچنین، پیامدهای این پدیده می‌تواند از تحرک سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو^۱ کاسته و موجب زیانهای اقتصادی فراوانی گردد.

۸. پدیده مواد مخدر تاثیرات عمیقی بر تمام ارکان جامعه دارد. افراد معتاد بعد از طی دوره‌ای کوتاه مدت که مواد مخدر را استعمال می‌کنند به شخصی ناکارا تبدیل می‌گردد. چنین افرادی اگر در واحدهای صنعتی و اقتصادی مشغول به کار باشند، تاثیرات منفی بیشتری به جای خواهند گذاشت. اعتیاد از بعد شخصی شروع و اجتماع را نیز در بر می‌گیرد. به گفته مسئولان، اعتیاد علت ۵۰ درصد کاهش تولید کارخانجات بوده و وجود افراد معتاد در محیط‌های کاری غیبت را ۵/۲ درصد افزایش می‌دهد. حادثه برای مصرف‌کنندگان مواد مخدر در محیط کار ۴ برابر و در محیط‌های خارج از کار ۱۲ برابر بیش از دیگران بوده و ۳۰ درصد بیشتر از دیگر کارکنان به مرخصی می‌روند. (۱۲)

به این ضررهای اقتصادی پنهان باید هزینه سنگین درمان معتادان را هم اضافه کرد و با توجه به وجود حداقل ۴ میلیون معتاد (آمار رسمی^۲) و حداقل هزینه درمان ترک اعتیاد (۵۰۰ دلار) تنها این هزینه بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار خواهد بود این در صورتی است که این افراد به بیماری‌هایی مانند ایدز و هیپاتیت C دچار نشده باشند که هزینه فوق نیز به مورد بالا اضافه خواهد شد. (۱۳)

۹. بُعد دیگر بحران مواد مخدر تاثیر آن بر خانواده‌ها می‌باشد. اگر وجود ۴ میلیون نفر را به عنوان معتاد بپذیریم حداقل ۴ میلیون خانواده با این معضل درگیر می‌باشند. بطوری که ۵۰

1. Economic Cooperation Organization

۲. اظهارات دبیر ستاد مبارزه با مواد مخدر در www.baztab.com

درصد طلاق ها، ۳۰ درصد کودک آزاری ها، و ۶۵ درصد بزهکاری های مختلف به علت مصرف مواد مخدر صورت می گیرد. که این خود باعث تشدید دیگر آسیب های اجتماعی شده و هزینه های معنوی و مادی زیادی را بر جامعه وارد می نماید. (۱۴)

از سویی دیگر در دو دهه اخیر ۱۰ هزار قاچاقچی طی عملیات نیروهای نظامی یا پس از دستگیری کشته و اعدام شده اند که این خود درگیر شدن ۱۰ هزار خانواده با مشکل مواد مخدر گردیده و عوارض زیادی بر جامعه تحمیل نموده است. (۱۵)

۱۰. تولید مواد مخدر در ایران وجود ندارد و کل مواد مخدر مصرفی از خارج وارد می گردد. ۴ میلیون معتاد سالانه تقریباً ۸۰۰ تن مواد مخدر مصرف می نمایند که با توجه به قیمت ۴۰۰ دلار برای هر کیلوگرم مواد مخدر سالانه ۳۲۰ میلیون دلار صرف این موضوع می گردد. باید توجه نمود که حداقل ۷۵ درصد این پول توسط کارتل های مواد مخدر از ایران خارج می گردد. (۱۶)

۱۱. با توجه به عدم کنترل دولت مرکزی افغانستان در مناطق کشت خشخاش، نیروهای خارجی و سرویس های اطلاعاتی به بهانه مبارزه با مواد مخدر قابلیت تهدید و ایجاد بی ثباتی در مرزهای شرقی ایران را داشته که این موضوع می تواند باعث عوارض سنگین امنیتی گردد.

نتیجه گیری

تا قبل از انقلاب مشکل مواد مخدر تا حد یک که جروی اجتماعی شناخته می شد؛ اما بعد از وقوع انقلاب اسلامی و با توجه به بافت جوان جمعیت بتدریج این پدیده به یک مشکل حاد و شدید تبدیل گردید. بطوری که در سال ۱۳۸۴ ستاد مبارزه با مواد مخدر تقاضای بودجه ای به میزان ۱۲۰ میلیارد تومان را داشته است که خود نشان دهنده اهمیت بسیار زیاد این موضوع می باشد. پیامدهای این پدیده گوناگون و در سطوح مختلف می باشد. زبان های اقتصادی مواد مخدر در جامعه ما بین ۳۰۰ تا ۸۰۰ میلیون دلار تخمین زده می شود که شاید فراتر از زبانهای اقتصادی، نابودی شمار فراوانی از انسانها در این راستا می باشد. این تجارت از ابتدای ورود به کشور (شامل: کشته شدن قاچاقچیان در مرزها، کشته و مجروح شدن نیروهای انتظامی در درگیری با قاچاقچیان در مرزها، دستگیری و اعدام توزیع کننده مواد مخدر، مرگ معتادان مواد

مخدر) تا انتها باعث مرگ انسانهای بسیار می‌گردد. می‌توان این وضعیت را در رده جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی که در سال ۱۹۵۱ مطرح شد تلقی نمود. مواردی که در رده جنایت و نسل‌کشی قرار می‌گیرند عبارتند از:

● کشتن افراد؛

● وارد آوردن صدمات شدید جسمی و روحی به افراد؛

● فراهم آوردن شرایطی که منجر به نابودی همه یا گروهی از افراد گردد؛

● تحمیل شرایطی به منظور جلوگیری از زاد و ولد. (۱۷)

با توجه به مواد فوق می‌توان این شرایط را در پدیده مواد مخدر کاملاً مشاهده نمود. لذا جا دارد تا مسئولان امر بطور کامل این وضعیت در مجامع جهانی مطرح نموده در نتیجه‌گوشه‌ای از زیانهای عظیم به کشور که علت آن وجود یک همسایه مشکل ساز است جبران گردد.

یادداشت‌ها

۱. نیکلاس سوانسترم، تجارت مواد مخدر تهدیدی برای امنیت آسیای مرکزی و قفقاز، مجموعه مقالات یازدهمین همایش بین‌المللی آسیای مرکزی و قفقاز، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، سال ۱۳۸۳.
۲. همان.
۳. احمد رشید، طالبان، ترجمه نجله خندق، تهران: انتشارات بقعه، چاپ اول، سال ۱۳۸۲.
۴. فریبرز رئیس دانا، حمل و نقل مواد مخدر، ماهنامه صنعت حمل و نقل، دی ماه ۱۳۸۱، شماره ۲۲۱.
5. <http://www.unodc.org/Trands/pdf>
6. *Ibid.*
۷. احمد یزدانی، جنبه‌های اجتماعی و تاریخی اعتیاد، ماهنامه بازتاب، سال اول، شماره سوم، آذرماه ۱۳۵۹.
۸. یزدانی، همان.
۹. نگاهی به عملکرد ستاد مبارزه با مواد مخدر طی دوران ریاست جمهوری خاتمی، روزنامه ایران، شماره ۲۹۵۰، ۲ آبان ۱۳۸۳.
۱۰. رئیس دانا، پیشین.
۱۱. نگاهی به عملکرد ستاد مبارزه با مواد مخدر طی دوران ریاست جمهوری خاتمی، پیشین.
۱۲. علیرضا کیوانی نژاد، حتی اگر باور نکنیم، روزنامه همشهری، شماره ۳۴۰۱، ۱۹ خرداد ۱۳۸۳.
۱۳. رئیس دانا، پیشین.
14. <http://www.irna.ir/sab=13860904>
15. <http://www.baztab.com>
۱۶. رئیس دانا، پیشین.
۱۷. محمدرضا ضیائی بیگدلی، حقوق بین‌الملل عمومی، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ دهم، ۱۳۷۵.